

سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ ﴿٢٩﴾ ANKEBÛT SÛRESİ

Mekke'de nâzil olan bu sûre, cem'an 69 âyettir. "Ankebût;" örümcek demektir. Bu sûrenin 41. Âyetinde, kâfirlerin işleri örümûcek ağına benzetildiği için bu ismi almıştır.

Örümceğin bazı hünerleri vardır. Evvelâ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e hizmet etmiş Sevr mağarasında. Bu hayvanın sekiz ayağı, altı gözü var. Yumurtluyor, yumurtasından yavrular ufak kurtlar gibi zuhur ediyor. Sonra bu hale geliyor. En haris olan hayvan, sinekleri avlıyor.

Aliyy İbni Ebû Tâlip Kerremâllâhû Veche diyor ki; "Onun ağını evlerde bırakmayın, fakirliğe vesile olur." Örümceği öldürmeyin fakat ağını bırakmayın. Ağını bulunduğu yerden temizleyin. Ağı, yaranın üstüne konursa şişmez. Kan aktığı yere konursa akan kanı dindirir. Sûre 69 âyet, 1981 kelime, 4559 harften ibarettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1-الم

Müteşâhibât-ı Kur'âniyedendir. Mütekaddimin ulemâsı buyurmuşlar ki Âllâhü e'lemü bi murâdihi ve bi zélike. Eslem de budur. Âllâh muradına âlimdir. Muhib ile mahbûbun, Âllâh ile Rasûlullah'ın Sallâllâhû Aleyhivesellem arasında bir şifre gibidir.

Biz reyimizi buna karıştırmayız demişler. Mûteehhirin ulemâsı bazı mânâlar vermişler.

Elif; Eyyühel insânü. Lâm; Ellâ-iku. Mim; El-maksûdu minel âlemi. Âlemde maksûd ve lâyük olan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e hitap ediyor.

Elif; Âllâh. Lâm; Cebrail. Mim; Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem. Kur'ân-ı Kerim'i, Cebrail Aleyhisselam, Âllâh'tan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e getirmiştir. Böyle teviller yapmışlar. Fakat en iyi tevil, Müteşahibât-ı Kur'âniyedir. Âllâh'ın iradesine bırakmaktır.

2- أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

Bu âlemi halk eden Âllâh-û Azimüşşân'ın, halk ettiği insanlar karışık olduğundan. Kâfir, münafık, müşrik, Mü'min, Müslüman bir arada olduğundan, bunların birbirinden tefrik olması Murad-ı İlâhi'dir. Tefriki de imtihan ile olur. İlm-i İlâhi'de malûm olup, bir kimsenin nasıl olacağı belli olur. Lâkin ilminde olmakla hükme sebep olmuyor. Nasilki bir hâkimin davalı ve davacı hakkında ilmi olsa bile, hâkimin hükmü şahidin şهادetine istinat ediyor. Dava eden şâhidini gösterir, inkâr eden de yemin eder.

Kanun-i İlâhi bu olduktan sonra, kıyamette de Cenâb-ı Hak aynı kanunla muamele ediyor. Cenâb-ı Hak da kendi kanununa tatbik etmek üzere, bizlerden zuhuratların olması icap eder. Hayır zuhur edince sevabı, şer zuhur edince de ceza versin. Onun için bu âyetler, imtihan hakkındadır.

أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ Zannederler mi insanlar terk edilecek onlar, tecrübe edilmeden? آمَنَّا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا "biz imân ettik." Kelimeyi şهادeti söyler yahut "âmennâ" der. وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

İmtihan olunmadıkça, mücerred imân ettik demekle bırakılacak mı sandılar? İmân, kâlp ile dilin beraber olmasıdır. O da ancak imtihan ile zuhur edecektir.

Bu âyet-i kerimenin sebab-i nüzulü; Ammar bin Yâsir, Ayyaş bin Ebi Rebia, Velid ibni Velid ve Seleme İbni Hişam gibi, bazı Ashab'a zahmet ederlerdi. Onlara teselli ve gelenlere de talimdir.

Biliniz ki Müslümanım dedikten sonra, belâ ve mûsibetten tam tamına mahfuz kalacak değilsin. Müslüman olduğunun imtihanını verecek, sağlam olduğu anlaşılacak ki derecâtı bulsun.

Zanneder mi bir Müslüman, **أَنْ يَقُولُوا أَمَّنَّا** dedikten sonra imtihan olmayacak? Muhakkak imtihan edilecek. Âllâh, insanı korku, açlık, mal ile, zenginlikle, fakirlikle imtihan edecektir.

Bu imtihanlar yalnız bu ümmete değildir, önceki ümmetler de bu imtihanlardan geçmiştir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ
الْكَاذِبِينَ

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesel-lem, senin ümmetinden evvel gelenleri de imtihan etmiştik. **قَبْلِهِمْ** Muhakkak Âllâh'ın ilmi zuhur edecek. **الَّذِينَ صَدَقُوا** İmânında sadık olanların, ilm-i müşâhade ile zuhur edecek. **وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ** Yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır.

Mezkûr, meşakkat ve musibetlerden murâd; peygamberlerin kimini azap ile öldürmeleri, kimini testere ile ikiye yarmaları, kimini de demir tarakla taramalarıdır. Böyle iken, bu zevatın hiçbiri dinden dönmemiştir. Bu gibi vak'alar her ümmette olagelmiştir.

4- **أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ**

Zannederler mi ki onlar, seyyiât-ı küfür, kötülükleri yapanlar, bizden kaçıp kurtulacaklarını mı sandılar? Bizim, onları azaplandırmada aciz kalacağımızı mı zannediyorlar? **سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ** Ne fena hükmediyorlar, (ne kadar yanlış düşünüyorlar?) Bu tehdit, önceki tehditten daha ağırdır.

5- **مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**

Her kim ki **كَانَ يَرْجُوا** korkarsa **لِقَاءَ اللَّهِ** Âllâh'ın mülâkatınâ dan yani düşünürse bir ahiret var. O ahirette, Âllâh'ın huzuruü na gidecek. Mülâk-ı İlâhiye orada zuhur edecektir. (Likâ ve ceza için) tayin eylediği vakit elbette gelecektir. **فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ** Âllâh-û Teâlâ'nın tayin ettiği ecel vakt-i mukadder, vakt-i muayyen muhakkak gelecektir. Ona hazır olsunlar. **وَهُوَ** O Âllâh'tır, **السَّمِيعُ الْعَلِيمُ** Ef'âlini hakkıyla bilir.

6- **وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ**

Kim mücahede ederse ancak nefsi için mücâhede eder. (Faydası kendisine aittir) Nefsine karşı cihad, tâat-ı ibadete karşı cihad, şeytanın vesveselerine karşı cihâd yapan kendi nefsine yapmış olur. Ancak menfaati, kendi nefsine aittir. Âllâh-û Teâlâ, o kimseye merhamet ediyor ki "merhametin yolu budur" diyor. **إِنَّ اللَّهَ** Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû **لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ** Ganiyy'dir, bütün âlemin ibadetinden. Bu teklifi niçin ya-

piyor Cenâb-ı Hak? Onlara bir rahmet yolunu gösteriyor, kuluna merhamet etmek istiyor. O Rahmet-i İlâhiye'nin zuhuru için de peygamber gönderiyor, kitap gönderiyor, yolu gösteriyor. Bana, rızama gelecek yol budur diyor. Böyle yaptığınız takdirde rahmetime kavuşursunuz buyuruyor.

7- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

O kimseler ki آمَنُوا Âllâh'a, Kur'ân'a Rasûlûlah'a imân etmişler. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İmânını amâl-i salihâ ile takviye ederse لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ Biz Azimüşşân, onların seyyiâtını kötülüklerini mahvediyoruz. (İmân ve itaatleri ile örteriz.) Seyyiat, kötüm lükler gittikten sonra amâl-i salihâ kalıyor. Amâl-i salihâ kalınca, ehl-i cennet oluyor. وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ Onları mükâfatlandırırız, أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ahseni, daha güzeli ile mükâfatlandırırız. En az bire on, bire yetmiş, bire yedi yüz, bigayri hesab veriyoruz.

8- وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

وَوَصَّيْنَا Biz Azimüşşân, biz insanlara vasiyet ettik emrettik. الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا Biz insana, ana babasına iyilik ve güzellikle muamele etmesini tavsiye etmişizdir. İyilik ne ile olur? Hizmet ile mal ile can ile güzel karşılamakla olur. وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي Her sahada ana babayı dinleyecek, eğer haksız olsa bile ancak küfürde değil. Hâlik'e isyan hususunda, mahlûkata itaat yoktur. وَإِنْ Eğer Eger ana baba teklif ve cehdederse, لِتُشْرِكَ بِي bana şerik yap-

maya zorlarsa, مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ senin haberin olmadan oraya çevirmek isterlerse, فَلَا تُطِعْهُمَا orada onlara itaat etme. İtaat, Hâlik'in isyanında olmaz. Ancak orada itaat yok. اِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَانْتَبِئْكُمْ اِلَىٰ Ey isyan eden! مَرْجِعِكُمْ Hepinizin rucûu banadır, nihayet huzuruma gelirsin. فَانْتَبِئْكُمْ Ben, sizi haberdar ederim. بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ Dünyada yaptığın amellerin, o zaman cezasını gösteririm. Orada cezasını görürsün ki bu vaad olur.

İkincisi de vaid olur, ey ana babaya itaat eden! İyi ameller yapan insan. اِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ Nihayetiniz bizedir, o vakit فَانْتَبِئْكُمْ sizi haberdar ederiz بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ Sizin yaptığınız iyi amellerin mükâfatını size bildiririz.

Bu âyet-i celile, Sa'd İbni Vakkas ve validesi hakkında nâzil olmuştur. Sa'd Radiyâllâhû Anh İslâm'a gelince, annesi (Hamene Ebu Süfyan'ın kızı idi.) Tâ ki irtidat edinceye kadar, Güneş'ten gölgeye çekilmemeye ve hiçbir şey yiyip içmemeye ahdetmiş. Üç gün ne gölgeye çekilmiş, ne de bir şey yiyip içmemişti. Sa'd Radiyâllâhû Anh; "Anne, vücudundaki kıllar kadar ruhun çıksa, ben yine dinimden çıkmam, dinimi terketmem. Ne yaparsan yap! Bu hususta seni dinlemem" demişti.

Nihayet annesi me'yus gölgeye çekilmeye ve tekrar yiyip içmeye mecbur kalmıştı.

9- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ Onlar ki imân etmişler, imânını لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ amâl-i salihâ ile tezyin ve takviye etmişler.

Onları sûlehâ, Embiyâ ve evliyâ zümresine dahil ederiz. Buraya kadar Mü'min ile kâfiri beyan buyurdular, münafık bahsi kaldı.

10- وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ
كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْلَيْسَ
اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ

مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمِنَ النَّاسِ Bir takım münafıklar da var ki “Biz, Âllâh-û Teâlâ’ya imân ettik” derler. İnsanlardan, Âllâh’tan ziyade korkuyor. İnsanların bir tehdidi ile dinini, imânını, kitabını bırakıyor.

Nefh-i sûra kadar Mü'min olur, kâfir olur. İkisi arasında münafık da olur. Âllâh-û Teâlâ böyle halk etmiş.

Ufak bir ezâ cefâ gördü mü, ufak bir zahmet görünce, جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ فِي اللَّهِ, Âllâh yolunda ufak bir ezâ gördü mü! İnsanların ezâ ve işkencesini, Âllâh-û Teâlâ’nın azâbı gibi telâkki ederler. Hâlbuki Rabbinden bir nusret gelecek olsa, Mü'minler için bir muvaffakiyet, ganimet, bir fetih gördüler mi! لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ “Doğrusu biz de sizinle beraberdik, imân ettik, imânımızda sağlam insanlarız” diyor. أَوْلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ Zannederler, bilmezler mi Âllâh-û Teâlâ, insanın kâlbine geleni bilir. Âllâh, herkesin kâlbinderleri en iyi bilen değil midir?

Bu mânâyâ göre; Samimi imân sahibi olmayan bu gibi kimse-lerin, Âllâh yolunda eziyete uğradıklarında, karşılaştıkları dünyevi işkenceleri, Âllâh’ın ahiretteki azabına denk tutmaları anlatılmış

olur. Bir de "insanlardan gördüğü ezâyı, Âllâh'ın azâbı imiş gibi sayar" mânâsı verilmektedir.

11- وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ

Âllâh-û Azimüşşân, imân edenleri de münafıkları da hakkıyla bilir. Âllâh, elbette (O'na gönülden) imân edenleri de ikiyüzlüleri de bilir.

12- وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا Kâfir olanlar söylerler, imân edenlere. اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا "Siz geliniz bizim yolumuza. وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ (Şayet bu size günah olursa kıyamet günü,) sizin günahlarınızı biz yükleniriz" diyerek aldatıyorlar. وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ Kıyamet öyle bir gündür ki "yevme lâteziru vëziratün vizra uhrâ" hiçbir kimse, diğer bir kimsenin günahını yüklenmez almaz. Ancak böyle hataya vesile, sebebiyet veren kimselerin günahları kat kat olur. Fakat onların hiçbir günahını yüklenecek değillerdir. Yalnız vesile, sebebiyet olduğundan günahları artar. وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ Onlar iftira eder, yalan söylerler. Kimse kimsenin hatasını almaz, herkes kendi hatasını alır. Fakat böyle sebebiyet verenler, iki misil cezayı alırlar.

Hayırda da böyledir. Âmâl-i hayriyeyi yapan kişi kendi sevabını kazanır. Fakat ona sebep olanlar, sebebiyet itibarı ile bir mislini kazanır.

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ 13-

وَلَيَحْمِلُنَّ Bu gibi dalâleti gösteren, halkı idlâl edenler. Muhakkak أَثْقَالَهُمْ hatalarına hamil olur, hatalarını alırlar. وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ Ve bu yüklerle birlikte, idlâl ettiklerinin yüklerini de yüklenecekler. Sebebiyet verdiği için ona da yükleniyor. وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ Muhakkak sorarlar kıyamet gününde, iftira ettikleri şeyler kendilerinden sorulacaktır.

Burada iki âyette, Rasûl-û Ekrem'e teselli için buyuruluyor ki; "Ey Habibim, senden daha uzun süre yaşayan ve zahmet çeken diğer peygamberler de vardır. Onlar sabr-ı tahammül ettiler, sen de sabr-ı tahammül et" teselli için emrediyor. Murâd olan hikâye değil, ibretleri kıssaları hatırlatmaktır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا 14-
فَاخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا Biz Azimüşşân, Nûh Aleyhisselam'ı gönderdik إِلَىٰ قَوْمِهِ kavmine. Nuh Aleyhisselam'ın ismi, Abdülga'ffar'dır. Nûh; nevhadan, âh-u figandan geliyor. Nûh Aleyhisselam daima ağlardı. Âllâh'a ne kadar yakın olursa, o kadar tecelliyet zuhur eder. Yakın olanlar daha ziyade âh-u figan ederler. Bu lâkab hoşuna gittiği için, Kur'an-ı Azimüşşân'da o lâkab ile beyan buyurulmuştur. 40 yaşında peygamber oldu, 950 sene kavminin içinde kaldı, va'z-ı nasihat etti, hiç tesir görülmedi. Nihayet seksen kişi kadar imân

ettiler. O halden sonra da 60 sene yaşamıştır, 1050 sene hayatta kalmıştır.

Azrail Aleyhisselam geldiği zaman demiş ki; "En uzun yaşlı olan peygamber, sen bu kadar uzun sene yaşadığında ne gördün?" Nûh Aleyhisselam demiş cevaben; "İki kapılı eve girer gibi. Bir kapıdan girdim, işte diğer kapıdan çıkıyorum. Dünya bundan başka bir şey değildir."

فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ
Aralarında, elli yıl müstesnâ bin sene kaldı. Nihayet onlar zulümlerini sürdürürken, tufan onları yakalayiverdi.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ-15

فَأَنْجَيْنَاهُ Biz Azimüşşân, Nûh Aleyhisselam'ı kurtardık ve وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ gemidekileri. 2 kişi hanımı ile kendisi, 3 oğlu 3 hanımları ile, 72 ümmeti. Toplam 80 kişi ile. Gemi de Cûdi dağının üzerinde durdu. Cûdi dağı, Musul vilâyetinin Sencar kazasında bir dağdır. O dağın üzerinde bulunuyor. Onun eteğinde bir köy bugün de mevcut olup, Heştiyan köyü derler. Heşt; sekiz demektir. Heştiyan; 80 demektir. Seksenlik köy bugün de meşhurdur. وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ Biz Azimüşşân, o gemiyi, Nûh Aleyhisselam'ın ahvâliünü ni âlemlere ibret olarak beyan ettik sana ve ümmetine.

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ-16

وَإِبْرَاهِيمَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, İbrahim Aleyhisselam'ın ahvalini ümmetine bildir. İbrahim Aleyhisselam ahs dine vefa etti. Misafir gelmeden yemek yemezdi. Canını teslim

Âllâh'tır. وَأَشْكُرُوا لَهُ. Âllâh'a şükrediniz, size peygamber göndermiş doğru yolu göstermiş, bu yola sevk ediyor. إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Nihayet O'na rucû edeceksiniz.

وَأَنْ تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ-18
الْمُبِينُ

وَأَنْ تُكَذِّبُوا Eğer bu nasihatı dinlemeyip de Âllâh'ın emrini tekzip ederseniz, siz Âllâh'a hiçbir zarar yapamazsınız. فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ Sizden evvelki bir çok ümmetler de tekzip ettiler. Onlara musibet belâlar geldi. وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ Peygambere düşen ancak açık bir tebliğden ibarettir. Kıyamete kadar Kur'ân-ı Azimüşşân hakemdir ve tebliğ olunacaktır. Hiçbir şey buna mâni değildir. İnanan imân eder, inanmayan da inkârda kalır. İnanan ümmet-i icabet olur, sevap kazanır Mü'min olur. İnanmayan da ümmet-i davettir, nihayet ceza görür. Bugün de zamanımızda ven levki radyo vasıtasıyla olsun, velevki radyo düşmanların memleketinde olsun. Mademki Kur'ân-ı Azimüşşân sarahatle beyan ediyor. O insanların üzerine aramak düşer, mademki aramıyor o insan cezasını görecektir.

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ-19

كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ Görmüyorlar mı onlar, Bu insanları nasıl halk ediyor? (Ölümünden) sonra bunu tekrarladığını görmediler mi? إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû için müşkilat yok, kolaydır.

Evvelini inkâr etmiyorsun aklın kabul ediyor, niçin ikincisini inkâr ediyorsun?

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ-20
الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâl-lâhû Aleyhivesellem. Kıyameti inkâr edenlere emrediyor. سِيرُوا فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde gezip dolaşın seyrediniz, Azamet-i İlâhiye'yi takdir ediniz. فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ Âllâh-û Teâlâ, ilk baştan nasıl yaratmış bir bakın. ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ İşte Âllâh, bundan sonra (aynı şekilde) âhiret hayatını da yaratacaktır. إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû her şeye kâdirdir.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ-21

Müfesirin-i İzâm, bu âyet-i kerimeye üç dört mânâ vermişler.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ Âllâh isterse bu dünyada birisine azap veriyor. Hırs ile malın peşinde haris olur. وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ Bazılarına da dünyada merhamet eder, kâlbine bir kanaat verir rahat geçirir.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ Bazılarına sû-i ahlâk verir, pis ahlâk. Hayatı azap ile gider. وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ Bazılarına da güzel bir ahlâk verir, her nereye giderse sevilir.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ Bazılarına dünyada azap verir, Âllâh'ı tanımaz. وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ Bazılarına da kalbinde Cenâb-ı Hak'ka karşı bir yol bırakır. Kalbini Âllâh'a bağlar, rahat yaşar.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ İstedliğini ahiret azabıyla yakar. وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ Bazıları da cennete gider.

“aynı yolda aynı düşüncededeyiz, muhabbetim tamamdır. Siz, bu puta nasıl muhabbet ediyorsanız, biz de aynen muhabbet ediyoruz. Aynı yoldayız da sebep-i muhabbet olsun” diye puta, mâbûd diyorsunuz. Yoksa yalan olduğunu biliyorsunuz.

Putlara tapmanız, muhabbete sebep olarak yapıyorsunuz. Yoksa biliyorsunuz ki o put, mâbûd değildir. **ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ** Kıyamet gününde birbirinizi tekfir ederek, birbirinizi lânet edersiniz. **وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوِيكُمُ النَّارُ** Hepinizin me'vâsı, varacağınız yer cehennemdir. **وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ** Size yardım eden de olmayacak, Azab-ı İlâhî'den kurtaracak hiç kimse bulunmayacak.

قَامَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ -26

قَامَنَ لَهُ لُوطٌ İbrahim Aleyhisselam'a ilk evvel imân eden, Lût Aleyhisselam'dır. Evvelâ imân etti, sonra peygamber oldu. Lût Aleyhisselam, İbrahim Aleyhisselam'ın kardeşinin oğludur. **وَقَالَ** İbrahim Aleyhisselam, “Ben Rabbimin emrettiği yere hicret ediyorum.”

Râzinin beyanına göre; İbrahim Aleyhisselam ve rüfekâsı, Kufe civarında Kûsi denilen mahâlden, Şam civarına Harran denilen mahâle hicret etmiştir, Hicret, Emr-i İlâhî ile olmuştur. Bunlar oraya geldikten sonra İbrahim Aleyhisselam Filistin'e gitmiş, Lût Aleyhisselam'da bugünkü Lût gölünün olduğu yerde Sûdum şehrine gitmiş. **إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ** Aziz; Galip, galibin galibi hükmünde galip olan Âllâh'tır. Hâkim'dir, her şeyi yerli yerine halk eder.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَأَتَيْنَاهُ -27
أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

وَوَهَبْنَا Biz Azimüşşân ihsan ettik, لَهُ İbrahim Aleyhisselam'a. 13 sene var, İsmail ile İshak Aleyhisselam'ın arasında. إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ Biz İshak'ı da ihsan ettik ve Ya'kûb'a. (Başka sûrelerde nâfile diyor, Yakûb Aleyhisselam torun olduğundan.) İshak ile Ya'kûb'u ihsan ettik. وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ İbrahim Aleyhisselam'ın zürriyetinde nübüvveti halkettik. وَالْكِتَابَ Kitâb ihsan ettik, (Tevrat ve İncil'de onun evlatlarında. Kur'ân-ı Azimüşşân da yine onun evlâtlarında.) وَأَتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا Ve onu dünyada mükâfatlandırdık. (Evlâd, mâl, izzet ve dâimâ bâki kalan senâyı haseni ihsan ettik.) Bütün kavimler, İbrahim Aleyhisselam'ı severek iyilikle senâ eder. Hiçbir kavim İbrahim Aleyhisselam'ı inkâr etmez. وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ Şüphesiz o, ahirette de sâlihler (zümresin)dendir. Ulü'l Azim'in ikincisidir.

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ -28
مِنَ الْعَالَمِينَ

وَلَوْطًا Ey Habibim, Lût Aleyhisselam'ın ahvalini de ümbetine beyan et ki ibret alsınlar. إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ O kavmine demişti ki; إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ Gerçekten sizler fahiş olan hayasızlık, erkeklerle beraber bulunuyorsunuz. مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ الْعَالَمِينَ Sizden evvel âlemde, daha önce hiçbir milletin yapmadığı hayasızlığı yapıyorsunuz.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ -29

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ

وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرُ (Lût kavminin meclislerinde; sakız çiğnemek, el çarpmak, ayaklarını uzatırlardı, aşikâr yellenirlerdi, ıslık çalarlardı, içki içerlerdi, birbirlerinin yüzüne tükürürler, birbirlerine söğürlerdi.) Lût Aleyhisselam da onlara diyordu. “Münker olan şeyleri kendi meclislerinizde yapıyorsunuz, bunları terk ediniz!” dediği zaman. فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ Lût Aleyhisselam’a, kavminin cevabı (istihza yoluyla) ancak şu oldu. إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ “Biz sana inanmıyoruz. Eğer doğru isen (bizim için va’dolunan) azâbı getir. Eğer davanda sadık isen, getir o azabı görelim” dediler.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ -30

Lût Aleyhisselam, “Ya Rabbi (azabını inzal etmek sûretiyle) bu müfsid kavme karşı bana yardım et” dedi.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ
الْقَرْيَةِ إِنْ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ Vaktaki Rasûllerimiz (melekler,) İbrahim Aleyhisselam’a (İshâk ve Yâkûb Aleyhisselam müjdesiyle) geldiler. قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ Biz bu memleket halkını, (Südûmluları) helâk edeceğiz dediler. إِنْ أَهْلَهَا كَانُوا

ظَالِمِينَ (Zira türlü kötülüklerle) küfür ve zulmedicilerden oldular. Çünkü oranın halkı zalim kimselerdir.

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ - 32
كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

İbrahim Aleyhisselam, (meleklerle) "İçlerinde Lût var, (hâlbuki o zalimlerden değildir)" dedi. قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا (Melekler;) "Biz orada (iyiler ve kötüler) kimlerin bulunduğunu çok iyi bilmekteyiz." Biz لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ Biz muhakkak Lût Aleyhisselam'ı halas edeceğiz. İmân eden ehlini de halas edeceğiz. Yalnız imân etmeyen ehli gabirlerden olur (azapta) kalacaklar arasındadır.

İmân etmediği halde, nasıl olur da bir peygamberle beraber olur? Hatıra gelebilir. İmânlı idi ama o zaman imanından vazgeçti. Bu iki melek, genç güzel erkek olarak, Lût Aleyhisselam'a misafir geldiler. Bu hanım hıyanet ederek, kavmine giderek haber verdi. Çok güzel genç misafirler gelmiş haberini bildirmek sûretiyle irtibat etmiştir ve Lût Aleyhisselam'ın aleyhinde bulundu.

وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

Ne zamanki bizim meleklerimiz, irsal ettiğimiz melekler geldiler. لُوطًا سَيِّئًا بِهِمْ Lût Aleyhisselam'a geldikleri zaman. (Lût Aleyhisselam, misafirlerle mesrur olması lâzım gelirken) سَيِّئًا بِهِمْ müteessir oldu, gamlandı, elem sahibi oldu.

Niçin elem sahibi oldu? Hanım haber verdi, kavmi, kabile etrafa gelecek, misafirleri muhafaza etmeye kudreti yok. **وَصَاقَ** Darlaştı **بِهِمْ** **bi tedbirihim** **دَرْعًا** tedbir almaya kuvvet bulamadı, takattan düştü üzüntüye daldı. (Üzüntü olduğu zaman ilk insanın gözünde ve sûretinde belli olur.) Melekler, Lût Aleyhisselam'ın üzüntüsünü anladılar, onu teselli ettiler. **وَقَالُوا لَا تَخَفْ** Lût Aleyhisselam'a deA diler. Korkma, (onlar helak olacaklar, bize bir şey yapamazlar.) **وَلَا تَحْزَنْ** Üzüntü de çekme, **إِنَّا مُنْجُوكَ** biz seni halas ederiz (İzn-i İlâe hiyle,) **وَأَهْلَكَ** imân eden ehlini de. **إِلَّا أَمْرَاتِكَ** Yalnız (azapta) kalacaklar arasında bulunan, hıyanet eden hanım müstesna. **كَأَنْتَ مِنَ الْعَابِرِينَ** O da aynen onlarla beraber azapta kalacaklar.

Ashâb-ı Kehf'in köpeği, köpek olduğu halde bir miktar iyilerle beraber oldu, nihayet ehl-i cennet oldu. Niçin? İyilerle sohbet etti. Bu hanım son zamanda fenalarla beraber bulunduğu için, peygamber ailesi olduğu halde, bu şeref onu halas etmedi.

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ-34

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ Lût Aleyhisselam'a yine meleklerin sözleridir. **إِنَّا** Bizler, **أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ** bu karye yâni Sûdûm karyesi, bugünkü Lût gölünün olduğu yer. Biz, onu ehline inzâl ederiz indiririz. **مِّنَ السَّمَاءِ** azaben, hicâreten **رِجْزًا** Gökyüzünden azap göndeririz. **بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ** Bu helâk da onların üzerine, yoldan çıkmalarına karşılık fiskları yüzünden oldu.

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ-35

وَلَقَدْ تَرَكْنَا Biz Azimüşşân, onları helâk ettik, bıraktık, terk ettik **بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ** o köyler, kasabalardan bazı alâmetler.

Aklını kullanacak bir kavim için, oradan apaçık bir ibret nişânesi bırakmıştıdır.

Bu nişan, onların harab olan evleri veyâ gökten yağın taşların bakiyyesidir.

وَالى مَدِينَ آخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ-36
وَلَا تَعَثُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ

وَالى Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine ahvalini beyan et ibret alsınlar. Biz Azimüşşân gönderdik, وَالى مَدِينَ Medyen memleketine gönderdik. Ne zamanki hıyanet ettiler, taretı ve ölçülerde hilekârlığa başladılar. آخَاهُمْ شُعَيْبًا Kardeşleri olan Şûayb Aleyhisselam'ı, Medyen ahalisine gönderdik. Şûayb Aleyhisselam, onlara dedi. يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ Ey kavmim, Âllâh'a ibadet ediniz. İbadete müstehak ancak Âllâh'tır. الْيَوْمَ الْآخِرَ Rahmet-i İlâhiye'yi ahirette istiyorsanız, ona göre amel ediniz. وَلَا تَعَثُوا Yeryüzünde (eksik ölçüp tartarak) fesat etmeyin (ki azap olunmayasınız) dedi. Şûayb Aleyhisselam, bu mevzuda ne kadar nasihat ettiyse tesir etmedi.

(Âyetin, "âhiret gününe umut bağlayın" diye mânâlandırılan kısmı, "âhirette sevap verileceğini umduğunuz işler yapın," "âhiret gününden korkun" şeklinde açıklanmıştır.)

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ-37

فَكَذَّبُوهُ Fakat (Şûayb Aleyhisselam'ı) tekzib ettiler. فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ Bu sebeple onları şiddetli bir sarsıntı yakalayiverdi. (Başka âyetlerde Cebrâil Aleyhisselam'ın sayhası diyor. Sayhayı Cibril, o

kadar kuvvetli idi ki titreme sarsıntı hâsıl oldu. Racfe; titreme. Sayha; bağırmaktır. Cibril-i Emin'in sayhası o kadar kuvvetli idi ki titreme ile sarsıntı oldu.) **فَأَصْبَحُوا** Sabahladılar **فِي دَارِهِمْ** evlerinde **دِزِ جَائِمِينَ** diz üstüne, oturdukları halde kalkmaya kuvvetleri olmadan evleri üzerlerine çöküverdi. Diz üstü çöke kaldılar.

وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِينِهِمْ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ-38
أَعْمَالُهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ

وَعَادًا Âd kavmi. (Âd Kavmi, Yemen'de yaşamıştır, peygamberleri Hûd Aleyhisselam'dır.) Biz Azimüşşân, Âd kavmini de helak ettik. **وَتَمُودًا** Semûd kavmin adıdır. Peygamberi Sâlih Aleyhisselam'dır. (Bu kavim de Şam ile Medine'yi Tahire arasında yaşamıştır.) Bunları da Biz Azimüşşân helâk ettik. **وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِينِهِمْ** Sizin için (onların başına nelerin geldiği,) bu âkibeti meskenlerinden (gelip geçtikçe) oturdukları yerlerden apaçık anlaşılınmaktadır. **وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ** şeytan, **أَعْمَالُهُمْ** kötü amellerini gözlerine güzel gösterdi. **فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ** Onları doğru olan hak yolundan çevirdi. **وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ** Hâlbuki bunlar, basiret sahipleri idiler. Eğer akıllarını kullanıp peygamberlerini dinleselerdi, istiğfar mümkün idi anlayabilirlerdi. Akılları vardı fakat akıllarını kullanmadılar.

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي-39
الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ

وَقَارُونَ Kârûn'u, **فِرْعَوْنَ** Fir'avn'ı ve **هَامَانَ** Hâmân'ı da helak ettik. Doğru yoldan yüzünü çevirenin akıbeti, Kârûn gibi olur.

Fir'avn kibir etti ve zulme başladı. وَهَامَانَ Hâmân'ı, asıl Fir'avn'ı yoldan çıkaran odur. وَالْقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ Hâlbuki Celâlim hakkı için, Mûsâ Aleyhisselam kendilerine apaçık bûrhanelerle gelmişti. فَاسْتَكْبَرُوا Kibir, inât ettiler. فِي الْأَرْضِ Peygamberleri yeryüzünde dinlemediler. وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ (Fesat çıkardılar,) azabımızdan da kurtulamadılar. Sabik olmadılar azaptan, azabımızı aşır geçebilecek değillerdi.

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ-40
الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Bunların her birini kendi günahıyla muâhaze ettik. Günahları sebebiyle suçüstü yakaladık. Hata günahları, küfürdür. فَازِلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا Bazılarına, (Lût Aleyhisselam'ın kavmi gibi) taş yağdıran kasırğa gönderdik. وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ Bazıları, Cibril-i Emin'in korkunç bir sesi ile helâk oldular. (Medyen ve Semûd kavmi gibi.) وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ Bazısını, (Kârun gibi) yerin dibine geçirdik. وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا Bir kısmını da (Nuh kavmi, Fir'avn ve kavmi gibi) suda boğduk. وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ Hâşâ! Âllâh zalim değildir. Âllâh-û Teâlâ, onlara zulmetmiyor. Adâletin icâbı budur. Çünkü Âllâh'a karşı geliyor. وَلَكِنْ كَانُوا فَفَكَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Fakat onlar, (cehil ve inatla) kendi nefislerine zulmettiler.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا-41
وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ ۖ مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ
 أَتَّخَذَتْ بَيْتًا (Kendilerini muhafaza edecek ne tavanı ne duvarı vardır. Yuva denecek yeri yoktur. Bir rüzgârla târumar olur gider. İşte müşriklerin, putlara ibadet ve itimatları da tıpkı böyledir. Bu putlardan hiçbirinin ne menfaat ve ne zarara güçleri yetmez.)

Böyle, Âllâh'ın gayrına dayanan, Âllâh'ın gayrını mâbûd ittihaz eden, aynen örümceğin ağı gibidir. Bu ağı nasılkı ona fayda vermez. Çünkü örümcekler, belli bir yaştan sonra yalnız yaşarlar ve aralarında hiçbir bağ kalmaz. Aslında puta tapan veya inanmayan bir kâfiri dost edinmek, tıpkı örümcekler gibi birbirinden habersiz yaşamaktır. Yâni birbirlerine yardımcı olamazlar. Putlar, putperestlere hiçbir hususta yardım edemedikleri gibi, putperest de puta yardım edemez. **وَإِنْ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ** Eğer bu düşmanlar, Âllâh'a imân etmeyenler bilselerdi hakikati, elbette canlı veya cansız putlara istinat etmezlerdi.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ -42

(Bu da tehdittir.) **إِنَّ اللَّهَ** Muhakkak Âllâh, **يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ** kendinden gayri her ne şeye ibadet ederlerse onu bilir (ve cezalandırır.) **وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ** Âllâh Aziz'dir, galibin galibidir, mağlup olmayan bir galip. Hakim'dir, her şeyi yerli yerine halk ediyor.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنُضْرِبِهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ -43

وَ تِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَصْرِ بِهَا لِلنَّاسِ ۚ وَإِشْتِ بİZ, BU MİSÂLLERİ İNSANLARA MALÛT MATI YAKINLAŞTIRMAK İÇİN GETİRİYORUZ. وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ Onları ancak (eşyanın hakikatına) âlim olanlar anlar. Kur'an herkes için nâzil olmuş fakat ilim sahibi olan bilir anlar.

Hadis-i Şerif'te buyurulmuş; Asıl âlim, Âllâh'ı anlayan ve Âld lâh'ın ibadetiyle meşgûl olandır. Cahil, Âllâh'ı bilmeyip de Âllâh'a isyan ile meşgûl olandır. İlim, akıldan daha efdaldir, buyurulmuştur.

(Kureyş'in câhilleri ve beyinsiz takımı, "Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in Rabbi, sinekten, örümcekten temsiller getiriyor" diye gülüp alay ediyorlardı. Bu misallerin «insanlar» için verildiği belirtilerek, hayvandan farkı olmayan bu cahil ve düşüncesiz kimselerin bunu anlayamayacaklarına işaret edilmektedir.)

44- خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۚ

Âllâh CelleCelâlûhû, gökleri ve yeri hak olarak yarattı. Kudret-i azametinde delalet etmek üzere halk etmiştir. Şüphesiz bunda, imân edenler için, (Âllâh'ın varlık ve kudretine) ne büyük âyet ve azamet vardır.

45- أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۚ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem أَتْلُ devam et, مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ Cibril-i Emin'in sana getirmiş olduğu Kur'an-ı Azimüşşân'ın tilâvetine devam et. (Emir, Rasûl-û Ekrem'edir.

Mûrâd ümmettir. Zaten Rasûlû Ekrem Sallâllâhû Aleyhiveselhem, bir lâhza gafil olmaz lâkin hitap onunladır.) مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ (Mâ uhuşi ilâik) Sana vahyedilen Kitab'ı oku, وَأَقِمِ الصَّلَاةَ (vâqimî şsalvâte) namazı ikâme ediniz âdâb-ı erkânı ile. إِنَّ الصَّلَاةَ (innâ şsalvâte) Çünkü namaz تَنْهَى (tanhâ) insanı vazgeçirir, عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ (enî fahşâ' ve'l-munkeri) hayâsızlık ve kötülükten alıkoyar. Fehşê; dine muhalif olan zina ve kabahatlar. Münker; şeriatın hilâfı olan şeylerden insanı men eder.

Rivayet olunur ki Ensar'dan bir delikanlı, beş vakit namazı Rasûlû Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile kılıyor fakat kötülükten de vazgeçemiyordu. Hâlini, Efendimiz'e anlattılar. Rasûlû Ekrem; "Namazı, onu bir gün hayâsızlık ve kötülükten menedecektir" buyurdular. Bilâhare delikanlı, kısa bir zaman sonra tevbe ve islâhı hâl etti. Zira her namaz, masiyetlerine son vermesine sebep oluyor ve dâimâ Âllâh-û Teâlâ'yı hatırlaması nefesine haşyet verit yordu.

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ (vâdzikru'llâhi akber) Âllâh-û Teâlâ'yı zikretmek, bütün tâatların başında gelir. Öyle ise zikrullah, bütün ibadetlerin başında gelir. Bir insan vaktini zikrullâh ile geçirirse, o zikrullah vesilesi ile masiyet kalmaz. Cenâb-ı Âllâh onda masiyeti bırakmaz. Âllâh-û Teâlâ, sizi rahmetle zikreder şayet siz, O'nu taatle zikrederseniz. Zikrullâh ile meşgul olan insanların etrafında melekler hazır olur. Melekler zikrullâha âşıktırlar, melekler zikrullâhtan gaşyolurlar. Rahmet-i İlâhiye de nâzil olur. وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ (vâllâhu ya'lemu mâ tasnevûn) Âllâh-û Azimüşşân, her ne yaparsanız bilir.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا -46

مِنْهُمْ وَقُولُوا أَمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَالْهَنَّا وَالْهَكُمُ
وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey Mü'minler, Kur'an'ı dinledikten sonra ehl-i kitap olanlara mücadeleyi yapmayınız. إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ Ehsen şekilde, en güzel yoldan mücadele edin ve onların fikirlerini def'aten istihfaf etmemek, delâlete nisbet etmemektir. إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ Zulmedenler müstesnâ, en güzel tarzda mücadele edin. (Huşuneti yumuşaklıkla, öfkeyi soğukkanlılıkla karşılayın.) Ey yahudiler, bizim imân ettiğimiz nedir biliyor musunuz? بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ Size nâzil olan Tevrat'ı, bize de Kur'an'ı nâzil eden O'dur. Biz Tevrat'ı da Kur'an'ı da inzal edene imân ettik. وَالْهَنَّا وَالْهَكُمُ وَاحِدٌ Bizim ve sizin, İlâhımız birdir. Tek Âllâh'tır. Biz de siz de Âllâh'ın mahlûkuruz. وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ Biz öyle bir Âllâh'a itaat ediyoruz ki vaktiyle size kitap peygamber gönderdi, şimdi de bize göndermiştir. Ve biz, O'na teslim olmuşuzdur.

Bu durum karşısında imân ederse en güzeli, imân etmezse cizye verecekler. Onlara diyeceğiz ki bizim evlâtlarımız hudutta muharebe edecekler, biz de sizi muhafaza edeceğiz. Muharebe masraflarını siz vereceksiniz. Eğer bunları kabul etmezlerse, iş muharebeye dökülürse, biz de sizinle muharebe ederiz.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ 47-
وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesel-

lem, onlara söyle. Tevrat'ı gönderdiğimiz gibi, Kur'an'ı da size gönderdik. **فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ** (Abdullah bin Selâm ve eshabı gibi,) kendilerine kitap verdiklerimiz ona imân ediyorlar. **يُؤْمِنُونَ بِهِ** Ona imân ederler, siz de okuyun imân edin. **وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ** Bunlardan (Araplardan) da ona imân eden nice kimseler vardır. **وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ** Bizim âyetlerimizi ancak (Kâb bin Eşref gibi inatları yüzünden) kâfirlerden başkası inkâr etmez.

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لَأَرْتَابَ الْمُبْطِلُونَ

Rasûl-û Ekrem için bir insan okuryazar değildi denmesi noksanlığı isnat ediyor, küfre kadar gider. Rasûl-û Ekrem'in okuryazar olmaması mûcizedir yâni kimsenin yanında okumamış. Okumayı, Cenâb-ı Âllâh kendisine bildirmiş. Kimsenin yanında yazıyı talim etmemiş fakat Cenâb-ı Hak tarafından yazı kendisine bildirilmiş. Ümmînin mânâtı, kimsenin yanında yazıp okumamış olduğundandır.

Üm; Mekke'nin ismidir. Üm'midir; Mekkeli olan peygamberdir. Nebiyyi Ümmî'dir. Anasından ayrılmamış, seferlere çıkmamış. Bir def'asında Şam'a yakın, Kader namında bir köy var, oraya kadar gelmiş ve oradan ayrılmış.

Üçüncü mânâ da ümmidir, okumamış kimseden, işte âyet de ona delâlet ediyor. **وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ** Ey Habibim, Kur'an-ı Azimüşşân nâzil olmadan evvel gönderilen kitapların hiçbirini okumuş değildin. **وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ** Bir kitap, elinle de bir yazı yazmamıştın. Nübüvvetle beraber, ulûm-ü evvelin ve

âhirini bilmek, bu ancak mûcize olur. Vahy-i İlâhi olur. Tevrat'ta da bu haber mevcuttur. **إِذَا لَأَزْتَابَ الْمُبْطِلُونَ** Şayet böyle olsaydı, (okumuş yazmış olsaydın,) bâtil söyleyenler (geçmiş kitaplardan almış veya öğrenmiştir diyerek) şüpheyeye düşerlerdi.

49- **بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ**

Belki bu Kur'ân, ey Habibim sana gelmiş olan bu Kur'ân-ı Azimüşşân, **آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ** beyyin olan hakka delâlet eden âyetlerdir. **فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ** Kendilerine ilim verilmiş olanların kâlplerinde yerleşmiş, (yer eden) apaçık âyetlerdir. (İşarettir ki Kur'ân-ı Azimüşşân kat'iyen tahrif kabul etmez, ehlinin kâlbinde var. Yalnız hâfız olanlar değil, âlim olan kimse, muhalif bir kelime girerse derhal farkında olur.) **إِنكَّارِ** etmezler bu âyetleri ancak nefesine zulmeden, inâdi olanlar inkâr ederler.

50- **وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ**

Müşrikler; "Ne olurdu, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e Rabbinden (başkaca) nüm büvvetine delâlet eder âyetler, (Mûsâ Aleyhisselam'ın asâsı, Salih Aleyhisselam'ın devesi, İsâ Aleyhisselam'ın sofrası gibi mûcizeler) indirseydi" dediler.

Hâlbuki her asırda terakkide ne varsa, mûcize o nev'iden zühur eder ki onun fevkine geçsin de onu iptal etsin. İsâ Aleyhisselam'ın zamanında tıp ileri idi, onunda mucizeleri bu nev'iden olup,

onların fevkinde mucizeler zuhur etmiştir. Mûsâ Aleyhisselam'ın zamanında sihir ileri idi, onun mucizeleri de o nev'iden mucizeler zuhur etmiştir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in zamanında ise fesahat ve belâgat o derece ileri idi ki Kur'ân-ı Azimüşşân da o nev'iden erişilemiyen fesahat ve belagatla nâzil olmuştur. قُلْ اِنَّمَّا اَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem cevaben de ki onlara. Mucizeleri veren ancak Âllâh'tır. Âllâh-û Teâlâ'nın kudretine mütealliktir. (Mucizeler, benim kudretimde değildir) Ben ise ancak (O'nun azabını) açıkça tebliğ etmeye memurum.

اَوَلَمْ يَكْفِهِمْ اَنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَرَحْمَةً وَّاٰذَانًا لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ

اَنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ اَوَلَمْ يَكْفِهِمْ Onlara kâfi gelmiyor mu? Biz Azimüşşân, sana gönderdik bu Kur'ân'ı lütfumuzla. يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ (Kıyamete kadar değişmeden) aralıksız kendilerine okunuyor. اِنَّ وَذِكْرًا لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ Bu kitapta size Rahmet-i İlâhiye devamlıdır. Nasihattır, mev'izadır. Elbette imân eden bir kavim için, imân etmeyenlere zaten faydası yok.

قُلْ كَفَىٰ بِاللّٰهِ بَيِّنٰتٍ وَّبَيِّنٰتِكُمْ شٰهِيْدًا يَّعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَاَلْاَرْضِ ۗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِالْبٰطِلِ وَاَكْفَرُوْا بِاللّٰهِ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ

قُلْ كَفَىٰ بِاللّٰهِ بَيِّنٰتٍ وَّبَيِّنٰتِكُمْ شٰهِيْدًا (Yahudilerin reisi olan Kâab bin Eşref, senin bir şahidin var mı dedi.) Cenâb-ı Hak, cevaben böyle söyle diyor. Âllâh'tan daha güçlü şahit olur mu? Şahit olarak Âllâh yeter, bu mucizeler Cenâb-ı Hak'tan size geliyor. يَّعْلَمُ مَا فِي

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُونَ Öyle bir Âllâh ki göklerde ve yerde ne varsa bilir. (Halimizden, O'na bir şey gizli kalmaz.) وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُونَ Onlar ki bâtıla imân etmişler, Âllâh'a imân ve taat etmiyorlar. أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ İlk önce Âllâh'ı bırakıp bâtilin peşinden gitmişler. İŞTE ZİYANDA OLANLAR, HÜSRANDA KALANLAR BUNLARDIR.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْ لَأَجَلَ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ ۖ-53
وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Onlar, senden azab-ı te'cilini çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. وَلَوْ لَأَجَلَ EĞER EĞER vakt-i muayyen, İlm-i İlâhi'de bu azabın vakti tayin edilmeseydi. Siz böyle acele tâlip olduğunuz zaman لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ o elbette, hemen azap onların başına gelirdi. (Âllâh-û Azimüşşân size azabı takdir ettiği zaman, vaktini de takdir etmiş. O azap, vaktinde gelecektir.) وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ Fakat yine de hiç farkına varmadıkları bir sırada, o kendilerine mutlaka gelecektir. Gelir de farkında olmazlar.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ۖ-54

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ Onlar, senden azabın ta'cilini çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ Hâlbuki cehennem, hiç şüpheleri olmasın kâfirleri kuşatacaktır.

يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۖ-55

يَوْمَ Bir gündür ki يَغْشَاهُمْ ihâta ediyor مِنْ فَوْقِهِمْ azap

onları, hem başları üstlerinden وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ hem de ayaklarını altından saracak, altı üstü cehennem azâbı olur.

ذُوقُوا مَا كُنتُمْ وَيَقُولُ Azaba müvekkel olan melekler derler ki! تَعْمَلُونَ Ve Âllâh, (onlara) "yaptıklarınızın (cezasını) tadın" diyecektir.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإَيَّايَ فَاعْبُدُونِ -56

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullah'a Kur'an'a imân eden benim kullarım. إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ Şüphesiz benim yarattığım yeryüzü geniştir. فَإَيَّايَ فَاعْبُدُونِ O halde (nerede güven içinde olacaksınız, orada) yalnız bana kulluk edin. Bir yerde ibadet etmek size kolay olmuyorsa, kolaylıkla ve emniyetle ibadet edeceğiniz yere hicret edin.

Âyet-i celile, Mekke Müslümanlarının zayıfları hakkında nâzil olmuştur.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ -57

Her bir nefis, hayat sahibi ölümü tadacaktır. (Ruh sahibi ölümün acısını tadar. Vücut ölür, ruh ise ebedi olarak halk olmuştur.) Sonra, Bize rucû edeceksiniz.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ -58

وَالَّذِينَ O kimseler ki آمَنُوا Âllâh-û Rasûlullah'a Kur'an'a imân etmişler. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İmânını âmâl-i salihâ ile de teyid-i takviye etmişler. لَنُبَوِّئَنَّهُمْ İndiririz biz, onları مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا cennet

gurfelerine, cennet dairelerine indireceğiz. تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ. Muhakkak ki onları, altlarından ırmaklar akan ve içinde ebedi kalacakları cennet köşklerine yerleştireceğiz. نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ Böyle salih ameller işleyenlerin mükâfatı ne güzeldir.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ-59

الَّذِينَ صَبَرُوا Onlar ki sabredenler (üzüntü üzerine sabır, ibadetin zahmetine sabır, diğeri de nefsin arzu ettiği masiyetlere sabır ediyor) وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ve (her işlerinde) ancak Rablerine mütevekkildirler.

Rablerine güvenip dayanmaktadırlar.

وَكَايِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ-60

وَكَايِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا Nice hayvanlar vardır ki yeryüzünde, rızkını (biriktirip yanında) taşıyor. Yüklene taşıyamaya güçleri yetmez. (Mahlûkâtta üç sınıf, 1- İnsanlar 2- Karınca 3- Fareler. Gelecek günlerin rızkını düşünüp biriktirirler.) اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَكَايِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا Çünkü onların da sizin de rızkınızı Âllâh-û Teâlâ veriyor. اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَكَايِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا Âllâh CelleCelâlûhû Semi'dir, sözlerinizi işitiyor. Âlim'dir, kalbinize geleni bilir.

(Rivâyete göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mekke'de müşriklerden eziyet gören Müslümanlara, Medine'ye göç etmeleri emrini söyleyince. Onlar, "Oraya nasıl gideceğiz? Orada ne yerimiz yurdumuz, ne malımız mülkümüz var. Bizi kim yedirir içirir?" demişlerdi. Bunun üzerine inzal edilen bu âyetle yeryüzünde nice canlıların, rızkını yanında taşımaktan aciz oldu-

ğunu ve nicelerinin ertesi gün için rızık biriktirmeksizin yaşadığı, kısacası rızık verenin Âllâh-û Teâlâ olduğu hatırlatılmıştır.)

61- وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَاَتَى يُؤْفَكُونَ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Hâlik'ini inkâr eden, putlara tapan kimselerden sorsan. مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Bu gökleri kim halk etti? وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ Güneş'i ve Ay'ı kim müsehhar kıldı? لَيَقُولَنَّ اللَّهُ Mutlaka Âllâh-û Teâlâ diyeceklerdir. (Bunu itiraf ettikten sonra,) فَاَتَى يُؤْفَكُونَ o halde nasıl olur da Cenâb-ı Hak'kın tevhidinden vazgeçiyor dönüyorsunuz?

62- اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ

Âllâh'tır kısmeti bast eder, çoğaltır, bol verir genişletir. لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ Di-lediğine de rızkını daraltır, kısaltan O'dur. Âllâh'tır bazı insanların kısmetini geniş yapıyor, imtihandır acaba şükreder mi? Bazı insanların da kısmetini dar yapıyor, acaba sabreder mi? إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Cenâb-ı Âllâh, her şeye âlimdir. (Kullarına salâh veya fesâd verecek her şeyi bilir.)

63- وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ
مَوْتِهَا لَيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, eğer

bu imân etmeyenlerden sorsan. **مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً** Bu yağmurları göklerden kim gönderiyor? Yukarıdan yağmur sularını kim gönderiyor? **فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا** Yerleri ihya eder öldükten sonra, (Sonbaharda yerler ölü gibi olur, ilkbaharla yağmurlarla hayat bulur.) **لَيَقُولَنَّ اللَّهُ** Ancak verecekleri cevap; "Âllâh'tır" derler. Âllâh'tır dedikten sonra **قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ** ey Habibim! "Elhamdülillah" de. **بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ** Fakat bunu, onların çoğu akıl edemez. (Tezat var onların sözlerinde, hem diyor bu yerleri gökleri Âllâh halk etti, hem de putlar da mâbûddur diyorlar.)

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِىَ الْحَيَوَانُ -64
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ Bu dünya hayatı sadece bir oyun ve oyalanmaktan ibarettir. (Dünya hakkında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuşlar. **Hülvetil hudra** demiş. Yeşil tatlı görünüyor. Sonuna bakınca **cifetin hudra**. Cife gibidir, kevn-i fesâd âlemidir. Bu âlem evvelâ güzel görünüyor ilkbahar gibi, sonra da sonbahar gibi mevsimi vardır. Eğer insan buraya bağlar da kâlbini âhirete vesile yapmazsa, çocukların oyunlarına kendini bağlaması gibi olur. Ne dünyaya fayda verir, ne de âhirete. **وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِىَ الْحَيَوَانُ** Asıl olan hakiki zeval bulmayan hayat, âhuret yurdudur. (Akli başında olan, ebedi olanı intihab eder.) **لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ** Eğer bilselerdi ebedi hayatı, geçici dünya hayatına tercih etmezlerdi.

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ 65

(İnsanlar fitraten sıkıntıya maruz kaldığında Âllâh diyor. Hâlbuki sıkıntı gelmeden Âllâh demiyor. Küfürde olanların âdeti bu idi. Putlarını alıp gemilere binerlerdi. Ne zamanki fırtına rüzgâr neticesi denizin dalgalanması ile gemi batma tehlikesi baş gösterir, o zaman putu denize atarlardı, başlarlardı Âllâh-û Teâlâ'ya yalvarmaya. Eski âdet öyle olduğu gibi, bugün de insanlar gemiye uçağa bindiğinde, tehlike baş gösterdiğinde Âls lâh diyorlar.) Ne zamanki gemiye bindiler, gemi batma tehlikesine maruz kaldıklarında, دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ dinde sanki muhlislermiş gibi Âllâh-û Teâlâ'ya yalvarırlar. (Ben halas olursam, küfr-ü putların hepsini bırakacağım, iyi bir Müslüman olurum der. Âllâh Âllâh diye yalvarırlar.) Lâkin إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ne zamanki sahil-i selâmet, karaya çıkarak halas oldu. إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ Bir bakarsın ki o zaman, yine hemen şirke avdet ederler. (Fitrat-ı İslâm olduğundan, sıkıntı zamanı fitratına avdet etti. Sıkıntı geçtikten sonra yine telbis olduğu şirke avdet etti.)

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ 66

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ Kendilerine verdiğimiz bu nimetlere nankörlük etmeye devam etsinler. وَلِيَتَمَتَّعُوا Dünyayı muradlarına göre geçirsinler (de zevk alsınlar.) Fakat bunun sonu ne olur? فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Ama yakında (bunun akibetini) bileceklerdir. (Dünyada muvakkat bir zaman içindeki şirklerinin cezasını görecekler.)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in Medine'yi Tahire-ye teşriflerinden sonra, Mekke'de kalan Müslümanlara hicret farz oldu. Oradaki Müslümanlar da "biz Medine'ye gidersek kim bize bir vazife verir. Medine dârdır, kim bize yemek, erzak verebilir" demişlerdi. Hâlik-i Kâinat, onların kalplerinden geçen düşüncelerine istinaden beyan ediyor.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ 67-
أَقْبَالِ الْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا Biz Azimüşşân, onlara Mekke'yi حَرَمًا آمِنًا harem, muhterem, hürmet edilir, emin bir yer kıldık. وَيَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken (öldürülürken ya da esir edilirken,) Bizim (Mekke'yi) güven içinde bir yer olduğu halde, kudsi bir yer yaptığımızı görmediler mi? أَقْبَالِ الْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ Böyle iken bâtıla inanıp da halâ Âllâh'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ 68-
الَّذِينَ كَفَرُوا فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

وَمَنْ أَظْلَمُ Kimdir daha zalim, (o kimseden daha zalim kimse yok!) افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا Âllâh-û Teâlâ'ya (şerik koşarak) kizb, yae lan, iftiraları isnad ediyor. أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ Yahut kendisine hak (Rasûl ve Kitab) geldiği halde onu yalanlayan, bundan daha zalim kim olabilir? فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ Bu kâfirler için, Cehennem'de barınacak yer mi yok (ki bu cür'et ve cesareti gösteriyorlar!)

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ -69

Bu âyet-i kerimeye Müfessirin-i İzâm yedi sekiz mânâ vermişler, hepsi de hak ve hakikattir. وَالَّذِينَ O kimseler ki جَاهَدُوا فِينَا cehdetteler, sa'y ettiler, gayret ettiler فِينَا yâni "fi hakkınâ" bizim hakkımızda, "min ecrinâ" bizim için veli, "vechinâ" halis bize. Bizim için cehdeden kimseler, لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا hiç şüphesiz onu doğru yolumuza getiririz. وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ Âllâh CelleCelâlûhû lütf-û kerem ile muhsin olan Mü'minlerle beraberdir.

1) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا Cenâb-ı Hak yalnız bir yer tasrih ederek dinde, Kur'an'da, Kitap'ta buyurmadı. Tasrih etmediği için hepsi murâddır. Onlar ki bizim dinimizde, جَاهَدُوا فِينَا dinimizde cehdeden. Bizim rızamızı tahsil sûretiyle cehd-i gayret eden kimse, لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا muhakkak onları yetiştiririz rızamıza gelen yola yetiştiririz.

Bizim rızamızı kazanmak için cehd-i gayret edenleri, rızamızı kazandıran yolu ona veririz. وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'min-i kâmil olanlarla beraberdir.

2) وَالَّذِينَ O kimseler ki جَاهَدُوا فِينَا yâni taatinâ, taat-ı ibadetimizde cehd-i gayret eden kimseleri, لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا onları sevâbın yoluna yetiştiririz. وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ Âllâh-û Teâlâ'nın lütf-û kehermi, muhsin olanlarla beraberdir.

3) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا Bize karşı tevbe ve istiğfara cehdeden kimseler, لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا muhakkak onları halas yoluna yetiştiririz.

4) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا "fi hizmetinê" Bizim hizmetimizde cehd-i

gayret eden kimseleri, **لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا** bizim rızamıza kavuşturan bir münacaat yolunu vereceğiz. Hizmetimizde bulunduğundan, kâlbinizde bir dualar, arzular vereceğiz ve bizimle ünsiyet yapar. Zikrullah ile meşgûl olur, Zikrûllâh ile meşgûl olan bizimle beraber oturmuş gibi olur.

5) **وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا** Yâni **"fi muhalefetin nefsi vel-hevâ le ecrinâ."** Nefs-i hevâ, nefs-i şeytâna mücadele eder bizim için. **لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا** Bize vasıl olunan yola muhakkak yetiştiririz.

6) **وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا** Yâni **"talebi ilminê."** Bize ait bir ilmi elde etmek için gayret eden kimseleri, **لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا** amel yolunu ona açarız.

7) **وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا** Bildiğinle amel etmek suretiyle. Bildiğinle amel ederse, **لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا** şüphesiz ona yolumuzu kısmet eder, bilmediğini kısmet ederiz. (Bir kimse bildiğinle amel ederse, Cenâb-ı Hak ona bilmediğini kısmet eder.)

8) **وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا** Bu Din-i İslâm'ın ikâmesi için, bu yolda halis Âllâh için gayret ederse, **لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا** o kimseye rızamızın bulunduğu yolu gösteririz. **"ve innellâhe leme-al muhsinin"** Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, muhsin olan (Muhsin Arap lisanı ile; iyilik yapanlar. Lisan-ı Şeriat'ta; Âllâh görür gibi ibadet edenler) yani ibadetini düzgün yapanlar. Âllâh, Mü'minlerle beraberdir. Dünyada nusret yardımıyla, ahirette mâğfîret ile beraberdir.